

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De Dissolutione sponsalium. Cap. V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

CAPUT V.

De Dissolutione Sponsalium.

AD octo capita reduco causas, ex quibus quæri solet; an dissolvere sponsalia sine culpa quis possit, quas jam suis paragraphis explicandas aggredior.

§. I.

PRIMA CAUSA.

Mutuus Consensus.

Inter Puberes.

1. Sponsalia à puberibus contracta, etiã jurata, licetè dissoluntur mutuo, sed certè libero, & non coacto consensu, quo uterque velit à sponsalibus discedere, idque etiã si in honorem Dei per vorum illa fuerint inita, ut si quis, voto addito, pauperem desponsaverit. Ratio est, quia semper intelligitur factum ejusmodi vorum sub conditione, si altera pars velit, ita S. Thom. & communiter.

2. Quare, si quis ex Sponsis, quamvis cum peccato, recedat à sponsalibus, poterit licetè alter si velit, & ipse ex se, sine officio Judicis, rescilire. Ratio est, quia jam sic sponsalium dissolutio erit ex mutuo consensu, licetè autem hic alter recedat, quia in / Textu mentio dicitur, *Frangenti fidem servanda fides non est.* proponens

3. Dicitur autem recessus à sponsalibus duplici modo exhiberi potest. Primum, explicitè, quando scilicet quis expressis verbis negat, velle ad matrimonium procedere, & de hoc dictum est hæcenus. Potest Secundo implicitè, & interpretativè, quando scilicet, ita se gerit sponsus, ut facto ipso, sponsalia recusare censeatur, & certè etiã tunc poterit relictus abnuere, & sic sponsalia dissolvere.

4. Hoc implicito modo recedit quis, vel ob nimiam dilationem, vel ob protectionem in regionem aliam, de quibus sigillarim est disserendum.

Quoad dilationem, qui differt inire matrimonium ultra terminum, qui fortè præfixus fuit (nam si præfixus non fuerit, dicam mox num. 6.) censetur à sponsalibus rescilire.

Ccc

Id,

trimonium, donabo tibi centum, secus nequam donabo.

Respondeo cum necessariã distinctione. Si ejusmodi pactum apponitur causa libidinis, idque confiter, illegitimum est, & rejicitur à

lege. Si verò (ut solet communiter fieri) ad sit causa justa, ut si fiat dotis nomine, vel ad compensandam nobilitatem, vel juventutem, vel pulchritudinem, &c. legitimum est, & approbatur Cap. c. de illis. Lege Sanch. e ubi multa habes de hoc pacto, quæ etiã claud. C. de illis, & expendit Castrop. d.

4. Quartum pactum. Tecum contraham, si appositum in cohabitare mecum in meo r. g. oppido, nec alio c. Sanch. l. c. commigrare, promittas. Quid si addatur, sub dif. 33. & pœna solvendi centum? Respondeo, legitimum esse pactum, etiã de habitatione perpetua, d. Castro d. illoque teneri conjuges, sequito Matrimo-

7. de spons. nio, nam voluntariè acceptari potest, & ex p. 10. C. 11. alio capite nullam continet injusitiam. Ita e. Sanch. lib. Sanchez. e. alique. Quare si vir v. g. nollet de- 7. mar. d. in dè pactum observare, non teneretur eum 40. Pont. sequi uxorem, & c. contra. Pœna autem illa sol- 11. r. 20. vendat, quia non est pœna appositã pro

n. 8. Dia- sponsalibus adimplendis, quam supra rejeci- 4. resp. mus, sed pro prædicta habitationis securita- 11. te. Ita Averla. f. Intellige autem semper, mō- do nō adit rationabilis causa recedendi: puta

Lym. l. 5. sanitas, capitales inimicitia, & similes, nam 17. 10. p. 3. tunc cum non adit culpa, nec pœnam subire 4. nu. 5. debet conjux recedens, & obligabitur alter

Castrop. l. eum sequi. 1. 1. 5. 2. Hic enascitur sequens difficultas. Petrus, & Berta sponsalia sine ullo ejusmodi pacto contraxerunt, mox Petrus rogat, vel cogit sponsam, ut secum abeat in aliam regionem: obligaturne Sponsa illum sequi?

Respondeo, non obligari, & si Petrus discedat, solvi justè, & licetè sponsalia, etiã jurata à Sponsa posse; quia quamvis uxor, modo g. infra explicando, obligetur sequi virum, non tamen Sponsa Sponsum. Ita Averla. b. Petrus vero peccabit, vel non peccabit, pro ut vera, & sufficiens causa illum excusabit, vel non excusabit ab ejusmodi discessu.

6. Sed quid Juris, si nullo ejusmodi præcedente pacto, inearit Matrimonium, semperne conjuges mutuo se debent sequi alio commigrantes? Respondeo de hac re infra dicam.

Tamburinus de Sacramentis.

Id, quod, ut explicatius habeas fac, sic contracta fuisse sponsalia; *Spondemus intra annum inire matrimonium*, elabatur autem annus, nec alter è Sponsis compareat ad matrimonium celebrandum, inquiri, an statim primo die, immo primâ horâ post annum: iudicâdus hic sit, plus justo differere; atque ad eod licitum sit alteri, recedete, & sponsalia dissolvere.

5. Affirmativè responder cum S. Thoma ex Sacro *a* Textu: ubi cum jubeatur quidam puniri, qui, relictis prioribus spōsalibus, evolavit ad aliud matrimonium, additur, nisi forsitan terminum præfixit, nec per eum stetit, quin ad præfixum terminum matrimonium consummavit. Quam decisionem adeo strictè excipit Coninck. *b* ut etiam si justam causam alter habuerit differendi, adhuc doceat, alterum posse licitè resiliere, & dissolvere sponsalia. Verum nec illam communis opinionis doctrinam indistinctè recipere, nec huic strictæ acceptioni acquiescere; putarè enim Primò, duos, vel tres, (seu certè paucos dies) ubi aliud incommodum non apparet) non afferre dilationem plus justo, quia communiter (nisi aliud expressum ex pacto fuerit, præfixio ejusmodi termini in re nostra, ut in similibus commerciis humanis, non intelligitur cum tanto rigore, ut pauci dies contumacem hominem reddant. Putarem Secundò, contra Coninck. Id multo magis esse, si addatur causa rationabilis differendi; tunc enim æquitas vult, ut relictus non sit adeo rigorosus, ut modicam dilationem habeat pro contumacia. Expenfis ergo, damno, vel molestia, vel periculo incontinentiæ alterius, ac necessitate, qua urgetur, qui differt, & similibus, judicet prudens, an sit notabilis dilatio; & quidem in utroque foro. In dubio autem recurratur ad Judicem modo mox dicendo num. 10.

6. Quod si terminus nullus præfixus est (in quo casu, ut supra diximus, celebrandum est matrimonium, quam primum sine magno incommodo potest, præsertim altero requirente) difficilius est, dignoscere; quantum temporis spatium sit expectandum, ut plus justo longior existimeretur dilatio.

a L. Si is. *b* Coninck. *c* de Spōs. *d* C. Sicut. *e* de Spōs. 7. Dico nihilominus pari modo, ac dictum est nu. 5. sine, id esse omnibus expensis d. C. Sicut. dijudicandum; quare licet biennium non censetur nimium à lege, & immo, nec à

quinguentium, quia tunc fortasè ex circumstantiis eo tempore præsentibus ita iudicari potuit, tamen multo minus spatium regulariter sufficiens erit, quod ut dixi, à viro prudenti singula considerante decernatur. Lege Sanc. Layman, Rebellium, Gutteres, aliosque cit. à Castrop. *e*

8. Quoad profectionem in regionem aliam. Qui ex Sponsis alio commigrat, diuque abest à loco, ubi matrimonium erat contrahendum, renunciare præsumitur, immo factò ipso renunciat sponsalibus; nam propterea alterum à promissione, etiam rata, liberat: qui sic liberatus potest ex se sine Judicis officio, liberè, ad alias Nuptias se convertere.

9. Sed quænam temporis diurnitas ad hoc sufficiet, ut nimirum profectio prædicta ita longa existimeretur, ut contumaciam importer? Respondeo. Lex *f* Civilis significat, non sufficere minus triennio, & alibi *g* non sufficere minus biennio: sed standum est Legi *h* Canonice, & quidem in utroque foro, quæ absolutè concedit Sponsæ, posse dissolvere sponsalia, quando alter Sponsus alio se confert, his verbis: *De illis, qui promittunt se mulieres ducturus, & postea dimittunt terram, se in partes alias transferentes, &c. Liberos erit mulieribus ad altera se Vota transferre.*

10. Verum adhuc urgeo, & inquiri, quod nam tempus requiritur, ut terram quis dimisisse censetur? Respondeo, id, non alio modo, cognosci posse, quam ex iisdem, vel similibus circumstantiis, quas modo diximus nu. 5. In dubio autem recurratur ad Judicem, cujus auctoritate causa dissolventi sponsalia desinatur; & certè prudenter muneri Iudex satisfaciet suo, si absentem Sponsam, vel Sponsam (in hoc enim sunt pares, licet Canones communiter loquantur de maribus, qui facilius alio proficisci solent) per intermuncium, quando potest, moneat, terminumque competentem præferbat, quo elapso, libera pronuncietur Sponsa, vel Sponsus.

Inter Impuberes.

11. Atque hæc de sponsalibus contractis à puberibus. At, si qui impuberes, modo supra explicato, sponsalia iniverint, non possunt, etiam mutuo consensu, ea dissolvere, dum sunt impuberes. Ita desinuit Sacer

Textus.

a C. de il- Textus. a Ratio autem definitionis fuit, ne in
lis, c. d. eo infirmæ ætatis debili iudicio imprudens
mob. de De- esset mutatio. Quando tamen, quilibet ex ip-
ponsim- sis attingit pubertatem, potest validè, & licitè
sub. Sanc. statim dissentire, & sic dissolvere sponsalia,
si se lib. 1. ita ut, quamvis alter, sive pervenerit, sive non
mat. d. 51. pervenerit ad pubertatem velit in sponsalibus
 persistere, tamen jam dissoluta ea omnino in
 utroque foro sint. Ita deciditur in Textibus
 citatis. Ratio autem Decisionis fuit, quia
 sponsalia impuberum, cum sint irrita in ea de-
 bili ætate, non debent esse adeo firma, ut ad
 eorum dissolutionem, non sufficiat alteru-
 trius dissentus maguro, id est, pubertatis tem-
 pore habitus.

12. Dixi (*statim*) nam secus approbare vi-
 debuntur sponsalia; nisi ducatur excusatio,
 ab inadvertentia, vel ignorantia, vel bona fi-
 de, qua quis credat, se posse ex intervallo dis-
 sentire. Ita Averla b

13. Dixi iterum (*statim*) quod est morali
 modo sumendum; ita ut ejusmodi dissensus
 valide, & licitè exhiberi possit intra tres dies
 ante, vel post pubertatis ætatem, ut idem ibi-
 dem notat: & meritò, id enim dicitur in jure
 fieri statim, quod intra triduum fit, (nisi ta-
 men, ut ego interpretor, aliqua urgeat cir-
 cumstantia, vel negotii qualitas contrarium
 perluadeas) ita in jure, illud (*incontinenter*)

e L. Fin. de explicatur e triduo, & illud (*illico*) explicatur
Errore infra triduum, ut docent Canonistæ *e in C.*
Advocati. de illis, modo citato, notatque Mandosius, f. di-
d. L. Fin. cens statim aliquod probari, quod infra tres
Cod. de lu- dies probatur.

14. Quid si pubes contraxerit cum impu-
 bere, & Sponsus impubes perveniens ad pu-
 bertatem approbaverit sponsalia, poteritne
 pubes, se solo, dissolvere sponsalia? Respon-
 deo, non posse, quia hæc facultas valendi, se
 solo, ea dissolvere concessa est, dumtaxat impu-
 beri non approbanti sponsalia, quando at-
 tingit pubertatem, ut jam dictum est satis,
 non vero puberi.

15. Quod si sponsalia contracta fuerint
 ante septennium, idque ante usum rationis,
 cum irrita sint ipso jure; nec ullam obliga-
 tionem inducant, nullius consensu indigent,
 ut dissolvantur.

16. Denique, quando dicimus, impu-
 berem, cum pervenerit ad pubertatem, licitè
 resiliere posse à sponsalibus, queri potest,
 an comprehendamus casum, quo impuberes

dicti interpolaverunt suis sponsalibus jura-
 mentum?

17. Respondeo. Sanchez g aliiquæ citati à h g Sanchez. li.
 Castropalao ajunt, non comprehendi, quare i. matr. d.
 tunc non posse eos licitè sine mutuo consen- 51. nu. 22.
 su à promisso matrimonio recedere. Pontius h Castrop. d.
 1. de spons.
 1. autem, quem sequitur cum aliis idem Ca-
 stropalaus k allert. comprehenditque aded pu. 17. n. 8
 licitè posse resiliere, ac si juramentum non ad- 1 Pont. li.
 fuisset, id, quod probabile esse, idem Sanchez 12. c. 9. n.
 ingenue faterur. 7.

18. Hanc posteriorem sententiam proba- k Castrop.
 biliorem pronuncio; quia jus, l in quo funda- n. 9.
 tur sententia prior id clarè non decernit, & ex l C. Ex lit.
 alia parte, alibi dictum est, & omnes ex aliis de Spons.
 juribus m docent, juramentum sequi natu- m C. Quæ-
 ram actus, cui adhæret, nisi a jure contrarium admedium
 dispositum fuerit. Cum ergo sponsalia impu- de jure su-
 berum sint irritabilia, etiam per unum ex rando L.
 sponsis, qui pubertatem attingit, ejusmodi fin. C. de
 etiam erit juramentum illis adhærens. non nu-
 merat pec.

§. II.

SECUNDA CAUSA.

Religionis ingressus.

Ubi

DE EIUSDEM VOTO.

1. **H**ic, alterum est certum, sub controver-
 sia alterum. Certum est n dissolvi rite, n Defini-
 & licitè sponsalia per solemnem professio- tur c. 2. de
 nem Religiosam, sicuti, ut infra dicemus, ma- Convers.
 trimonium ratum. Et ratio valde congrua est, conjugat.
 quia debuit cuique relicta qui facultas assumē- o G. Hur.
 di statum Religiosum, qui singularem conti- dis. 2. de
 ner status Excellentiam. Idem ergo erit, ut matr. diff.
 notat G. Hur. o per vota biennii Societatis 6. inito.
 Iesu, quæ verum Religiosum efficiant, & p Bull.
 post Bullam p Gregorii XIII. irritant Matri- Greg. xiii.
 monium, quod forte post illa contraheretur. Ascenden-
 non autem per ea biennii vota dirimi matri- te Domie.
 monium ratum, quamvis hoc dirimatur à so- no.
 lemni Professione, infra explicabimus Tract.
 7. c. 6. §. 2.

2. Quid si præ dictis sponsalibus additum
 fuit juramentum? Respondeo. Idem fore
 dicendum, quia, ut modo diximus, juramen-
 tum sequitur naturam actus, cui adhæret, &
 ita te-

Ccc 2

a Cast. disp. 1. de sponsal. p. 16. n. 5. quibus vide G. Hur. d. 2. de matr. diff. 5. nu. 17. b Ave q. 7 de Spons. sec. 12. V. Secundo.

ita tenet Sanch. Coninck, Pontius cum Castropalao.

Non igitur assentior Rebellio, aliisque citatis ab Aversa b dicentibus, esse obligationem, immo, nec Scoto apud eosdem dicenti, esse consilium, si prædictus, qui sponsalia juravit, procedat ad matrimonium, ut sic servet juramentum; nam deinde, inquit, antequam illud consummet, Religionem ingredi poterit, non, inquam, assentior, quia sic delusoriū actum ageret, animum habens matrimonium deferendi. Præterquam quod Sponsam deciperet, quæ nunquam matrimonium contraheret cum viro, hunc animum habenti.

3. Quando Religionis electionem concedimus dictis Sponsis, semper excipimus, modo alteri ex Sponsis non interfit matrimonium celebrari: puta, si necessarium sit matrimonium ad honorem sponsæ à te fortè cognita, & ad legitimandam prolem fortè natam, &c. sed hoc non est vi sponsalium, est enim ex vi damnorum illatorum, &c.

Ingressus in Novitiatum.

4. Alterum, quod controversatur est, an id non solum concedatur solemnī professioni, sed etiam ipsi ingressui in Novitiatum? Respondeo, Plures eaque concedunt. Plures d. tamen concedere, omnino renunt.

5. Sed verius, & probabilius sic distingue, e vel loquimur de eo, qui manet in sæculo; & de hoc dicito, liberum manere à sponsalibus, ac posse, si velit ad aliud Matrimonium se convertere. Ratio est, quia alter, dum Novitiatum ingreditur, recedit à sponsalibus; ergo, si alter etiam & ipse recedat, jam mutuo consensu erunt sponsalia dissoluta. Quod si ille fictè, id est, non cum animo profitendi ad Novitiatum se contulit; adhuc is, qui remanet in sæculo, poterit licitè recedere, quia in sponsalibus semper imbibitur, ut mox dicemus, conditio, nisi res sine notabiliter mutata. At per dictū fictum ingressum mutata sunt nimis manifestè res. Primum, quia Sponsa v.g. quæ remanet in sæculo, deberet expectare finem Novitiatum alterius. Secundò, deberet, nubere ei, qui Monachus fuit. Tertiò, deberet, nubere ei, qui illam despexit, dum per fictum ingressum eam deserere voluit.

6. Vel loquimur de eo, qui Novitiatum assumpsit, & de hoc dicito, quamvis licitè in-

grediatur, tamen ipsum non esse liberum absolute à sponsalibus, sed si fortè egrediatur ante professionem, debere observare promissionem datam alteri, si alter velit. Ratio potissima, præter cæteras est, quia ingressus in Novitiatum non solum sponsalia ex sui natura, cum Novitius possit egredi, & sponsalia adimplere. Neque ex jure positivo: illud enim, quod modo dixi, concedi à jure professionis, non potest extendi ad Novitiatum; tum quia, quæ pendet à jure positivo non possunt extendi de casti in casum; tum quia disparitas est manifesta, nam professio constituit statum perpetuum, quod non constituit Novitiatum.

Votum assumendi Religionem.

7. Inquires. Si professio Religiosa dissolvit sponsalia, dissolvitne etiam Votum simplex eandem assumendi?

Respondeo, cum distinctione, quæ consequitur ex dictis. Vel enim est sermo, An licitè ejusmodi Votum emittatur à Sponsis, & Ajo, licitè emitti; quia sicuti licitum est Sponso, profiteri in Religione, ita, & illam vovere, præcindendo ab aliquibus circumstantiis, quæ illud inficerent, qualis esset, fuisse à Sponso Sponsam violatam, de quibus alibi f. d. dictum est id, quod ego iterum, iterumque monere solco.

Vel sermo est, An eo ipso dissolvantur sponsalia: & Ajo, licet alter, qui non vovit, possit, si velit, recedere à sponsalibus, quia, ut modo in simili diximus, alter per prædictum Votum jam renunciat Matrimonio, atque ad eò nunc pro dissolutione jam mutuo consensus adesse; Tamen, non eo ipso consurgeret dissolutio; Nam si is, qui Religionem vovit, in nulla fortè ex Religionibus admittatur, seu, quoquo modo à Religione liber egrediatur, debet stare initis sponsalibus, si alter, qui remanet in sæculo, sic velit. Ratio est eadem, quam modo dixi de Novitiatu, quia Votum prædictum, nec ex natura sua habet sponsalia dissolvere, neque ex jure Ecclesiastico, cum nullibi in jure hoc privilegium ejusmodi voto concedatur. Ità Castrop. b.

8. Quæres. Si quis vovisset Religionem assumere, ut etiam si quis vovisset ordinari in Sacris, & deinde contraheret sponsalia, validane essent hæc sponsalia, & ad illa revertere, is, qui vovit?

Respon-

o Sanc. l. 1. matr. dif. 42. aliq. apud Castrop. d. 1. de Spon. p. 18. n. 1. e Apud Castrop. l. c. n. 2. e Cum Castrop. l. c. n. 4.

Respondeo. Nec valida erunt, nec ad illa tenebitur, etiamsi illa jurasset, quia tunc, sponsalia subsequencia Votum, sunt de re illicita. Si tamen præter dicta sponsalia intercessisset defloratio: vel quid simile, alia profusus esset ratio, de qua ego a alibi plenè disserui.

§. III.

TERTIA CAUSA.

Ordo Sacer.

1. Posito, quod Ordinem Sacrum susceperis, non est dubium sponsalia remanere dissoluta, quia jam assumptus est status Matrimonio infociabilis. Ordinem Sacrum dixi, per Minores enim ea non dissolvi, cum illi statum Nuptiis incompatibilem non constituunt, certum est. At controversia esse potest, an eundem Ordinem Sacrum Sponsus licitè possit, in vita Sponsa, suscipere?

Respondeo licitè, ex Pontio Layman, aliisque citatis à Castropalao, b & ex Diana, aliisque, quos citat, sequiturque Averfa. c Ratio est, ajunt, quia etiam status, quem affert Ordo Sacer est admodum perfectus, & statui Religioso æquipollens. Sed illicitè ex Sanchez. Coninck Rebello, Castropalao eos ibidem citante, quibus adde Gaspar d Hurtadum. Ratio est, inquit, quia Ordini Sacro, tametsi perfectum certè statum vivendi is contineat, non conceditur à jure, sponsalia dirimere, cum è contra statui Religioso, propter ejus peculiaritatem, singularemque perfectionem, id concedatur in supradicto Textu. e

Utraque sententia sua probabilitate non caret.

Votum assumendi Ordines Sacros.

2. Quid de Voto assumendi Ordines Sacros? Respondeo. Si Votum fuerit emissum ante sponsalia jam modo dixi, si vero postea, allati Doctores non præced. cum Pontio, & Layman consequenter dicent, & quidem probabiliter, ejusmodi Votum licitè emitti à Sponsis, & debere ab iisdem observari, & per illud eodem modo dissolvi sponsalia, quo ibidem num. 7. diximus de Voto ingrediendi in Religionem. At verò Doctores eodem numero præced. allati cum Sanchez. & Castrop. g

consequenter, & item probabiliter, docebunt, illicitè emitti: unde illud non acceptari à Deo, nec per illud dissolvi sponsalia. Ratio utriusque sententiæ est, quia cum prior concedat licitè dissolvi sponsalia per ipsum Ordinem Sacrum, licitè etiam concedet per ejus Votum; cum verò posterior neget id Ordini Sacro, negabit etiam ejus Voto.

3. Gaspar h Hurtadus ait, etiam in hac h G. Hurf. sententia posteriori, mortua uxore, debere loc. cit. Sponsum suscipere Ordines ad observandum Votum, quod non potuit tempore vitæ uxoris adimplere; Sed est distinguendum. Si enim vovit suscipere Ordines pro tempore, quo fortè superviveret uxori, obligatur, ut in simili dicam non multò post; quia sic promissum i Infra §. 5. Votum est de re bona; At si promittit absolute nu. 2. pro omni tempore, cum Votum sit de re mala, Votum non substat, quia in hac sententia fit contra Jus Sponsæ; atque adeò nunquam obligare poterit.

§. IV.

QUARTA CAUSA.

Votum simplex Castitatis, seu Cœlibatus.

1. Assero Primò, probabile esse per Votum simplex Castitatis, seu Cœlibatus post sponsalia emissum dissolvi ex utraque parte sponsalia, & illud licitè emitti ab altero ex Sponsis, etiam altero renuente. Ita docent plerique cum Averfa. k Ratio est, inquit, quia per ejusmodi Votum assumit quis statum, valde perfectum, & Deo gratum quo eidem Deo se illi offert: sicuti (quamvis perfectiore modo) facit is, qui se dedicat Deo per professionem Religiosam.

2. Moneo autem, hanc sententiam habere locum in foro conscientie tantum, nam in foro externo quis Judex credat, te vere ob Votum simplex Castitatis sponsalia deserere.

3. Moneo item, habere locum in voto facto ob cultum Dei, seu animæ salutem, secus, si ob odium Sponsæ, vel quid simile; tunc enim non esset Votum, ut alibi explicatur, cum disputatur de Voto.

4. Atque has duas monitiones habere debere etiam locum in præcedentibus Votis assumendi Religionem, vel Ordinem Sacrum, jam vides.

Cœ 3;

5. Affe-

2 Lib. 7. in
Desal. c. 5.
§. 3. à nu.
34.

b Castrop.
l. c. p. 19.
c Aver.
qn. 7. de
Sponsal.
l. c. 12. V.
Dici ta
men.
d Hurt. d.
2. de matr.
diff. 4.
e C. 2. de
curatorat.
conjugato-
rum.

f Movo §. 2.
nu. 8.
g Castrop.
l. c. n. 3.

k S. Tom.
Vasq.
Suar. Bo-
nacin.
Pontius
quos citat,
sequiturq.
Avo. l. c.
V. sed di-
cendum.

5. Ailero Secundo, probabile item esse, illicitè, & invalidè emitti, ejusmodi Votum Castitatis, seu Cœlibatus post sponsalia, undè per illud ea nequaquam dissolvi.

Ratio hujus probabilitatis est, quia non sufficit quæcunque perfectio operis ad tollendam obligationem Justitiæ, qualis invenitur in sponsalibus, sed id debet in jure concedi, seu declarari ab Ecclesia. Cum igitur videamus, id certò Ecclesiam concessisse professioni Religiosæ, & consequenter ejus Voto, Voto autem simplici Castitatis, id clarè concessisse non videamus, consequenter dicimus, hoc Votum ejusmodi prærogativa carere. Dixi, clarè, nam Textus *In c. veniens. Qui Clerici, vel voventes*, quem inducunt Doctores a allati num. 2. profectò aperte non loquitur, ut Castrop. b expendit.

6. Ex priore sententia sequitur, Sponsum emittentem post sponsalia hoc Votum, remanere, liberum ab illis, ipsaque sponsalia esse prorsus dissoluta, atque adeò alterum Sponsum, qui Votum non emisit, posse licitè, & validè aliàs Nuptias sibi procurare.

7. Ex posteriore verò sequitur, ejusmodi Sponsum non remanere liberum à sponsalibus, debere procedere ad Matrimonium, si alter velit, sponsaliaque ipsa non fuisse dissoluta Lege Castrop. qui advenit, hunc post Matrimonium reddere posse debitum, sed non petere, & obligari ad petendam dispensationem, ne permaneat in periculo continuo incontinentiæ.

8. Ex iis sententiis, elige quam mavis, modo advertas hæc dicta esse, præscindendo ab alio damno. Nam, si copulam quis v. gr. à Sponsa habuit, immò à quacunque cum promissione Matrimonii, sanè is, nec per simile Votum Castitatis antecedens, nec per consequens promissionem Matrimonii poterit à Nuptiis liberari, Sponsa nolente, sed de hac re dixi latè alibi. c

9. Denique Cajetanus indicat, etiam per merum propositum servandi Castitatem, seu vitam cœlibem, dissolvi licitè posse sponsalia, ita, ut, solo amore castè vivendi, possit Sponsus, vel Sponsa recusare Nuptias promissas. Sed non est à nobis audiendus, sicuti non auditur ab Averla, d Nam ejusmodi propositum, non inducit statim impossibilem cum Matrimonio, & tanta concessio à nullo jure illi facta esse probatur, & denique obli-

gatio orta ex Justitia, quæ invenitur in sponsalibus, vincit non potest à proposito exercenda cujuslibet virtutis, ad quam quis non obligatur.

§. V.

QUINTA CAUSA.

Matrimonium, vel Sponsalia cum alio contracta.

1. Certum est Primò, quando alter ex Sponsis Matrimonium de præsentibus cum alio contrahit (sanè cum peccato, quia, ut supponimus fidem sine causa sufficienti alteri datam frangit) valere Matrimonium, dissolutaque esse illa priora sponsalia, quamvis jurata, licitèque alterum posse sibi de alio conjugè providere. Ratio est clara, quia sponsalia priora non sunt impedimentum dirimens, cum tamen Matrimonium jam actu consistens (nam mortuo conjugè, an obligetur hic redire ad prima sponsalia dicam à numero 4.) dirimat aliud Matrimonium, cum illud reddat impossibile.

Quod si dictum Matrimonium, post prædicta sponsalia inritum, fuisset nullum, quia v. gr. contractum fuisset cum consanguinea; tunc certè illa non dissolverentur. Quare qui dictum Matrimonium attentavit, redire cogitur ad Sponsam, licet hæc non obligetur illum admittere, quia potest uti jure suo non servandi fidem illi, qui prius fidem frangere voluit.

2. Certum est Secundo, sponsalia posteriora inrita etiam cum juramento post sponsalia priora, esse ex se nulla. Ratio est, quia posteriora sunt illicita; ergo non obligantia, atque adeò nulla. Adde, in pari casu debere prævalere priorem promissionem, utpotè, tempore, præcedentem, juxta vulgatum jus. *Qui prior est tempore, prior est jure.* Non ita in Matrimonio; illud enim, quamvis post sponsalia cum alio inrita, contrahatur, est validum, atque adeò, cum Matrimonium sit vinculum indissolubile, semper tale remanebit, & sic semper excludit quæcunque sponsalia cum aliis.

Hæc sunt facilia, & quibuscunque obvia, supersunt tamen difficultates sequentes.

PRIMA

a Less.

Laym.

Sanch. a-

liques ap.

Ave. l. c.

Alii apud

Castrop. l.

c. p. 20. n. 6

b Castrop.

loc. cit. n. 5,

c Lib. 7.

Decal. c. 5.

§. 3. à nu.

34.

d Ave. l. c.

V. Septimo

demum.

PRIMA DIFFICULTAS.

An Sponsalia reviviscant?

3. Titius Sponsus Bertæ, Bertam deserens contraxit Matrimonium de præsentibus cum Antonia. Post duos annos Antonia excessit à vita (idem esset, si legitime professionem emisisset) Bertæ autem Titium compellit ad Matrimonium sibi ante duos annos promissum, obligabiturne, saltem in foro conscientiæ Titium illam ducere?

a. Sanch. d. 1. matr. d. 48. no. 3. alique ap. Castrop. l. 1. mox citatur d. b. Castrop. de spons. d. 1. p. 21.

4. Respondeo. Non obligari, docet Sanch. a. obligari, docet Castropalaus. b. Ratio Sanchez potissima est, quia, ut habent jura, obligatio semel extincta non reviviscit: At jam illa sponsalia per Matrimonium cum alia contractum extincta fuere; ergo, &c. Adde, adesse aliquos Sacros Textus pro hac sententia.

5. Ratio Castropal. est, quia gratis dicitur, extinctam esse obligationem priorum sponsalium; fuit enim solum suspensa, donec duraturum erat impedimentum illud, id est, Matrimonium subsecutum cum alia conjugis; At, eo jam ablato, per mortem conjugis, suum effectum habere debet.

6. Confirmat Castropalaus sic. Si equum Petro promittas, vel vendas, qua promissione, vel venditione non obstante, Francisco eundem equum venderes, & traderes, Francisco equus erit, ut deciditur in d. jure; At si Franciscus equum tibi reddiderit, cui dubium erit, te obligatum esse Petro equum reddere, & priorem promissionem, & venditionem exequi, siquidem id facere potes; ergo ita in casu nostro.

7. Confirmari item potest alio exemplo, cui Sanch. l. c. pace tanti viri, valde frigide respondet. Sic enim argumentor: Is, qui vovit Castitatem, & deinde ducit uxorem, hac mortua, debet redire ad Votum promissum, ut omnes docent. Ergo pari modo, mortuo conjugē debet redire ad sponsalia antea rite promissa. Huic argumento, respondet Sanchez a. serendo disparitatem, quia nimirum votum Castitatis est diversæ rationis à Matrimonio; at sponsalia, & Matrimonium non sunt rationis diversæ, unde non est mirum (ait) si hic extinguantur per Matrimonium sponsalia, ibi verò votum suspendatur dumtaxat. Ve-

rum, ut dixi, satis frigida est responsio. Quid enim ad rem hanc operari plus potest diversitas, vel identitas illa, si utrobique urget antea facta promissio?

8. Hæc sententia Castropalai, mihi magis animo sedet, illam Sanchez propter ejus, & plurium aliorum auctoritatem, non possum non vocare probabilem. Ad Textus, qui contra Castropalaum afferuntur numero 3. dic, per eos solum definiti, contrahentem cum aliqua Matrimonium de præsentibus non posse ab illa separari, ut priori Sponsæ nubat, quod certum esse jam dixi numero 1. At verò, an per dictum Matrimonium solvantur sponsalia antea celebrata, an potius suspendantur, nihil jura definiunt.

SECUNDA DIFFICULTAS.

Qua Sponsalia præferuntur, priora sine copula, an posteriora cum copula?

9. Cajus Catharinam desponsavit, mox per secunda sponsalia, utique cum peccato, promisit Nuptias Bertæ penitus insciæ priorum sponsalium, eamque sub hac promissione cognovit; & quia res occulta nequaquam fuit, ad Judicem confugiens utraque mulier, sibi exposcebat pro viro Cajum: quam ergo in utroque foro Cajus ducere obligabitur, præsertim nunc post Tridentinum?

10. Dixi (Bertæ penitus insciæ) nam, si scivisset, cum sic fuisset in culpa, non esset in utroque foro Bertæ ullatenus audienda. Dixi item (post Tridentinum) nam antea (immo, & nunc ubi Tridentinum non est promulgatum) sponsalia per copulam transibant in Matrimonium de præsentibus. Quare tunc hic casus coincidisset cum præcedente affato numero 1.

11. Sed jam Respondeo ad casum propositum. Pontius, & alique, quos citat, & excipit Castropal. fluctinant, solvi priora sponsalia, idque propter damnum illatum posteriori Sponsæ, ob habitam cum Sponsò copulam, quod damnum reparari non potest, nisi per subsequens Matrimonium. Quare in hac sententia Cajus est Bertæ concedendus, nisi forte idem Cajus Catharinam cognovisset; tunc enim prævalere non est dubium priora sponsalia.

10. San

a Sanoh. li. 1. matr. d. 49. b Aversa l. c. V. Sex. 10.

10. Sanchez a vero, & Aversa b alios citantes docent non dissolvi, adeoque Cajum in quocunque foro esse Catharinæ reddendum. Ratio est, quia jus prioris sponsalicii, ne unquam quidem, diminui potuit per secunda sponsalia injustè inita, & prorsus nulla, unde impedimentum publicæ honestatis non patientia. Cajus ergo alio modo, augendo doctem, consulat Bertæ.

11. Illud faterur hæc sententia posterior, si fortè magnum periculum imminet Bertæ, Catharinæ vero nullum, vel leve damnum ex privatione conjugii cum Cajo, tunc per accidens prævalituram conditionem Bertæ, quatenus, ob charitatem, Catharina debeat priora sua sponsalia remittere, ut à damno tam gravi Berta liberetur. Atque hanc solam doctrinam fortasse admittit Diana, e si attentè legatur, quamvis, multis citatis, videatur esse in priori sententia.

c Dian. p. 11. tr. 2. ref. 70.

d Lib. 7. in Decal. c. 5. §. 3. nu. 35.

12. Objicies contra hanc posteriorem sententiam Sanch. Diximus a libi cum communitate sententia, si quis post Vorum simplex Castitatis Deo promissum violavit honestam puellam sub promissione Matrimoni; debere postponere Vorum, & puellam ducere. Ergo multò magis idem debet quis in simili violacione facere post sponsalia homini promissa.

13. Respondeo, disparitatem ibidem à me insinuatam fuisse, nam Vorum cum obliget ex virtute Religionis, circa Deum, qui non est tam rigidus exactor, ut homo, quique benigne judicatur suum jus remittere in concurrentia juris justitiæ, quod est homini servandum, non adeò urget, ut promissio facta homini, qui non facit suum jus remittere presumitur, quare hæc semper urget fortius. Alias Responiones lege apud Aversam citatum.

14. Objicies iterum cum Castropalao loco cit. contra hanc eandem sententiam Sanchez. Si equum Petro liberaliter promissum vendas Joanni, pretio accepto, & consumpto, equum Joanni tradere obligaris, Argum. l. Quoties c. de re vindic. Ubi res solum vendita uni, sed alteri, & vendita, & tradita, huic debeatur. At per priora sponsalia te in Matrimonium promissisti, per secunda vero te quasi vendidisti recepto pretio copulæ; quin immò, & tradidisti te, seu corpus tuum, si non, quoad dominium, saltem quoad usum. Ergo

hæc secunda sponsalia exequi debes, non priora.

15. Respondeo, falsum est; priora sponsalia comparari posse promissioni liberali dedando v. gr. equo; quamvis enim ea habuerint initium à libera voluntate; tamen cum sint onerosa, sanè obligantia sunt, & merè liberalia non sunt, posita repromissione alterius. Falsum item nihil pretii recepisse Sponsum in prioribus Sponsalibus, ut videtur supponere Castropalaus; recepit enim repromissionem, quasi pretium suæ promissionis. Falsum denique, se Sponsum quasi vendidisse, recepta copula, quasi recepto pretio; non enim potuit seipsum, quasi vendere huic, si antè, se, quasi vendiderat, seu, ut ita loquar, se inceperat vendere alteri. Neque faveret præsentia huic venditioni, Sponsum tradidisse usum sui corporis; cum enim id fuerit contra jus prioris Sponsæ, nihil absolute suum tradidit, at verè tuum equum tu Joanni tradidisti in exemplo adducto. Traditio igitur illius usus corporis nullam legitimam possessionem peperit, atque, ac non conlurget possessio legitima, quando quis rem furto oblatam, etiam accepto pretio, alteri vendit, & tradit.

16. Ex dictis posterior, hoc est, Sanchez sententia est absolute præferenda. Verum, si posterior Sponsa copulam passa pateretur grave damnum, prior verò nullum, vel satis leve, rediret doctrina modo data num. 11.

TERTIA DIFFICULTAS.

An aliquando valeant secunda Sponsalia?

17. Franciscus sponsalia legitime inivit cum Antonia, deinde alia nova inivit cum Berta, sanè cum peccato. Sed quid deinde consecutum est? obiit Antonia, seu Religionem professæ est, seu libere, & volens recessit a sponsalibus, & Franciscus interrogavit Theologos, an obligaretur ex vi prædictorum Sponsalium posteriorum, quamvis cum peccato initorum, Bertam duceret?

18. Responder. Rebellius, e Franciscum obligari Bertam ducere, quia nova illa sponsalia, licet non valuerint eo modo, quo facta sunt, valuerunt tamen eo modo, quo valere potuerunt, juxta illud juris vulgatum: *Actus, qui non valet eo modo, quo fit, valet eo modo, quo potest*, ut supra s. diximus. At jam mortua priorè

priore Sponsa, potest valere, & effectum suum consequi posterior facta promissio; ergo debeat.

19. Verum respondent alii cum Castropalao, non obligari, etiam si juramentum adhibitum fuerit, quia illa nova sponsalia nullo modo valuerunt. Quare non possunt deinde fieri valida solum ob mortem, vel mutationem prioris Sponsæ, juxta illud non minus vulgatum juris. *Quod ab initio fuit invalidum, tractatu temporis non convalescit.*

20. Ad jus allatum à Rebello respondet hæc Castropalai sententia, illud esse verum, quando actus, dum fit, partim potest valere, partim non ita: nam tunc valebit secundum id, quod valere potest. At in casu nostro nullo modo, ne in parte quidem valida sunt illa sponsalia absolute facta.

21. Posterior sententia ex dictis, cum in illa convenient, Sanchez, & Pontius, alias oppositi, magnum signum habet, quod vera sit, & à nobis omnino excipienda.

22. Adverte tamen illud (absolute) quod modo dixi, nam, si nova Sponsalia addita conditione, sic Franciscus iniisset: *Ego promitto tibi Berta conjugium, si foris Catharina mea Sponsa moriatur, seu remittat promissionem illi à me factam, seu Promitto tibi Berta conjugium pro tempore, quo legitime ero solutus à sponsalibus à me cum alia factis.* Si, inquam, sic sponsalia hæc nova iniisset, valida fuisset promissio, & tunc, mortua, vel animo mutata Catharina, obligaretur Franciscus ad ducendam Bertam, quia, si tunc ejusmodi intentionem habuit Franciscus, valide contraxit pro tempore illo futuro.

23. Quid, si esset, omnibus expensis, dubium, an Franciscus habuerit intentionem hanc?

Respondeo. Aversa loco citato ait, Franciscum debere præsumi, illam habuisse, atque adeo obligari ad ducendam Bertam; si enim præsumeretur non habuisse, præsumeretur delictum injustitiæ contra priorem Sponsam commississe: at in jure delictum nunquam præsumitur, nisi certo constet.

24. Verum, esto, nolim, nec possim præsumere Francisci delictum, & esto, sic debeat in judicio pronuntiare Judex, qui animum internum non videt, adhuc tamen *Tamburinus de Sacramentis.*

dubium remanet, an re vera Franciscus se obligaverit Bertæ, necne, & sic dubitatur de ipsa substantia obligationis, seu promissionis obligantis. Quare recurrit quaestio, an pro foro conscientia debeat prævalere certa libertas Francisci contra dubiam promissionem? Sed id in simili dictum à nobis est paulò ante.

b Sup. c. 1.
§. 4. n. 10.

QUARTA DIFFICULTAS.

Sponsalia inter impeditos sub conditione, si Papa dispensaverit, An prævalent posterioribus inita inter non impeditos?

25. Cæsar sciens Lucretiam sibi esse consanguineam, eam, nullo designato tempore, desponsavit sub conditione, *si Summus Pontifex dispensaverit.* Interim, antequam dispensatio expedita fuerit, nova sponsalia cum Berta nullo affecta impedimento contraxit. Obtena jam dispensatione, poteritne Cæsar Bertam potius (ut optat) ducere, quam Lucretiam?

26. Respondeo, mihi certum esse cum Diana, e posse, supponendo non adfuisse novum consensum in Cæsare post dispensationem impetratam. Ratio est, quia illa priora sponsalia nulla profus fuere, atque adeo posteriora fuerunt valida, & hujus ulterior ratio est, quia jus omnino prohibet sponsalia inter ejusmodi impeditos; sed ante impletam conditionem sunt impediti, ergo, &c. Adde, in re, quæ per leges eximitur à commercio humano, & ex facto, quod à jure improbat, nullam oriri posse obligationem, Ergo ex d. *Inter stipulantē §. Sacrum ff. de Verb. signif. l. cū lex ff. de Fidejuss.*

27. Quid si posteriora sponsalia cum Berta contracta fuissent post dispensationem jam expeditam?

Respondeo, esse distinguendum juxta superius dicta; Si enim sultineas, statim, ob-
e *Supra c. 3. §. 2. à nu. 10.*

D d d tione

tionem Dispensationis, Sponsalia Cæsaris, & Lucretiæ erunt, (habita dispensatione) statim valida, & observanda. Si verò sustineas, obtenta dispensatione, non statim convalescere Sponsalia, sed requiri novum consensum, seu ratificationem, quam in casu nostro supponimus, nequaquam adfuisse, remanent sponsalia priora cum Lucretia invalida, unde valida erunt posteriora cum Berta, atque hæc custodienda. Nos verò, quia utramque sententiam probabilem judicavimus loco citato, & iterum judicabimus infra, & ideo breviter dicimus, si sponsalia cum Berta fuerint, ante impetratam pro Lucretia dispensationem, contracta, Bertam fore uxorem Cæsaris, qui est casus allatus numero 25. Si verò fuerint inita post obtentam dictam dispensationem, qui est casus allatus hoc numero 27. dicimus esse probabile, quod Berta à conjugio Cæsaris sit repellenda, & quod Lucretia sit ad eisdem conjugium advocanda, sed est item probabile contrarium, ut patet ex dictis: Advertendo semper, debere refarciiramina, si, quæ facta sunt à Cæsare Sponsæ relicta, & præsciendendo à copula, de qua jam modo dictum est.

§. VI.

SEXTA CAUSA.

Alterius, vel utriusque Fornicatio.

1. SI Sponsa, vel Sponsus (in hoc enim ut & in obligationibus Matrimonii, sunt partes) fornicetur cum alio, statim innocens, etiam si Sponsalia juraverit, potest ab ipsis recedere, ut deciditur Cap. *b* Quemadmodum, & patet; Quæ enim est major fidei fractio, ob quam omnes concedimus, posse à sponsalibus recedere, si hæc non est? Dixi (innocens:) Nam, qui delictum commisit, debet ex parte sua obligationem adimplere, si alter velit, ne scilicet ex sua iniquitate lucrum reportet.

2. Quid, si Sponsa verè per vim pateretur fornicationem, quem esse casum rarissimum dixi alibi? e Respondeo, posse adhuc Sponsam eam deserere, non quidem ob fractam fidem, quam in hoc casu non adfuisse, supponimus, sed quia Sponsa, etiam per vim violata, vilis no-

tabiliter efficitur, & probro vertitur viro, feminam sic violatam ducere, idque cum periculo fortè alienam prolem alendi.

3. Dictum est (Sponsa) nam ex communiore sententia Sanchez, d Pontii, & aliorum, non id concedimus, si Sponsus ex violentia cogetur aliquam cognoscere (si tamen virum posse invitum ad hoc cogi, possibile sit, quod mihi, & Toletis creditur est difficile) nam tunc, nec Sponsus fidem frangeret, cum ageret coactus, nec probrosum esset mulieri eum ducere, cum virum aliquam cognovisset, dedecus secundum hominum existimationem non sit. Non ita, si idem Sponsus cogetur sodomitice pati, nam tunc, quia dedecus esset mulieri, ejusmodi virum pro suo habere, ideo judicat Castropalao, sob hanc solam rationem, posse Sponsam illum talia passum ab se repellere; id, quod ego limitarem, quando res non est occulta, ut etiam in similibus (quando caput ducitur solum à ratione dedecoris) dicendum est.

4. Quod dictum est de fornicatione, extenditur Primò ad oscula, tactusque impudicos; per hæc enim, maximè, si sint frequentia, etiam fides frangitur, cum Sponsi promiserint Matrimonium, & omnia, quæ ad illud consequuntur.

5. Extenditur Secundò, ad fornicationem spirituales, id est, ad hæresim. Alter enim potest recedere, si novit alterum in hæresim incidisse: quod dictum limitat Castropalaus, quando periculosum est Sponso innocenti, habitare cum hæretico, & quando sumus in loco, ubi delictum hæresis reddit hominem infamem, ut in Hispania, aliisque Catholicis Regnis. Equidem hanc limitationem, nec apud Sanchez, nec passim alios lego, & profectò, etiam in Regionibus Hæreticorum non condemnarem, sed commendarem potius Sponsam, quæ nollet progredi ad Matrimonium ejus Sponsi, qui hæresim post Sponsalia amplectitur; nimis enim grave est cogi Catholicam, ad nubendum homini diveriæ, & quidem falsæ Religionis, quem tamen ipsa Catholicum in sponsalibus elegerat.

6. Inquires. Fornicantibus utrisque, id est, Sponsa cum alio viro, Sponso autem cum muliere alia, possuntne utriusque ad libitum à Sponsalibus resilire? Respondeo. Communis opinio cum Sanchez, & cum Pontio, Coninck, Layman, d 55. n. 3. Gur-

a Inf. Tr. 4
de consen-
su c. 7. §. 3.

b Cap.
Quemad-
modum de
jure ju-
rando.

c L. 7. in
Dec. c. 6. §.
2. nu. 5.
Sanct. lib.
1. matr. d.
55. nu. 3.

§. VII.

SEPTIMA CAUSA.

Impedimentum superveniens.

I. Impedimenta non dirimentia Matrimonium, quantum facit ad præsens institutum, hodie sunt (ut supra g dixi) Votum Religionis, Votum Sacerdotii, Votum Castratis, Votum Cœlibatus; De his ergo non dirimentibus, cum jam paulò h ante dixerimus, qua ratione se habeant in sponsalibus, superest hic solum agere de impedimentis dirimentibus, quomodo scilicet, & quatenus ali- quod impedimentum dirimens superveniens sponsalibus, illa dissolvat, id quod figura- tione sequentis casus dilucidius explicabitur.

2. Antonius sponsalia promisit Mariæ, verum non multò post cognovit Agatham Mariæ Sororem, unde (ut scimus omnes) affinitatem ex copula carnali fornicaria dictus Antonius contraxit cum eadem sua Sponsa Maria, quæ affinitas, cum sit impedimentum dirimens, in causa est, ut non possit procedi ad Matrimonium de præsentis, nisi prius obtineatur à Summo Pontifice dispensatio.

3. Porrò circa hunc casum, & similes, quando culpa alterius ex Sponsis supervenit quomodocunque aliud impedimentum dirimens, tria resolvenda se offerunt, quæ jam, tribus assertionibus, resolvo.

4. Affero Priò, Mariam esse liberam à sponsalibus, posse rejicere Antonium, etiam si se offerat ad obtinendam dispensationem, immò etiam si dispensationem obtentam exhibeat. Ratio (præter fornicationem, quæ in hoc peculiari casu intervenit, quam esse causam sufficientem, ut innocens resiliat à sponsalibus, nuper diximus) est, quia apponens impedimentum dirimens, fecit, quantum est ex se, Matrimonium jure impossibile, ergo sufficienter dedit causam alteri, resiliendi, & volendi, se conformare Juri Matrimonium prohibenti.

5. Affero Secundò, Antonium non esse liberum à sponsalibus; Unde, volente, ce præter Maria, obligari ad procurandam dispensationem.

Ddd 2

fatio-

Gutierrez apud Castropalaum, a quibus ad- de Dianam, b & quidem satis probabiliter, distinguit; concedit enim Sponsum posse, non verò Sponsam, quia quod Sponsa violata ab aliquo fuerint, maximum est dedecus, nõ autem, quod Sponsus aliquam violaverit, ut modo diximus numero 3. Quæ adinvicem compensari injuriæ nequaquam possunt. Sed Castropalaus, c & quidem ex mea sententia probabilis, ne dicam verius, ad quod etiam propender Aversa, d putat posse utrosque æquè resiliire; Sponsum, propter rationem jam dictam, Sponsam verò, quia, etiam si ipsa fornicata fuerit, non propterea tollitur, quod vir per suam fornicationem fidem fregit Sponsæ; Sicuti propter similem rationem, quamvis dedecus non sit uxori, si ejus vir aliam cognoscat, tamen ipsa, solum, quia sic datam fidem vir frangit, divertere potest, ut ex certa, & communi doctrina habet ipse Sanchez, e & nos infra suo loco dicemus. Non ergo ex capite dedecoris, quod exclusimus dicto numero 3. sed ex capite fractionis fidei, quæ hic adest.

7. Instas. Quando, tum uxor, tum vir adulteratur nemo potest divertere, quia, ut habet Textus, sparia delicta mutua compensatione abolentur. Ergo, neque Sponsi, quamvis utriusque fornicantes, poterunt à sponsalibus divertere?

8. Respondeo. Huic paritati debent etiam Auctores communis sententiæ respondere, nam probat, ne à Sponso quidem fornicante posse dimitti Sponsam similiter delinquentem; compensantur enim delicta. Disparitas igitur est, quia cum Matrimonium sit ex se indissolubile, quodlibet caput impediendi ejus separationem, sufficere debuit, quale nunc est compensatio adulteriorum; At pro sponsalibus, quæ ob quamlibet mutationem dissolvi possunt, non cogimur similem compensationem injuriam inducere, sed concedere debemus utrique Sponso, ut fidem sibi factam vindicare possit per separationem, quæ facillè, etiam ob alias rationabiles causas concedi solet Sponsis. Ita responder Sanchez, Layman, Guttier. cit. quamvis nobis

contrarii, ita igitur, & nos.

fationem, & ad Matrimonium de presenti celebrandum. Ratio est, quia, ut superius sæpè diximus, æquum non est, ut liberetur à data fide is, qui delictum commisit: Nam, sic, ex iniquitate lucrum reportaret. Aversa a autem ait, dictum Antonium (præscindendo ab alio damno Mariæ) posse, velle se conformari juri prohibenti; sed ei non acquiesco, propter rationem dictam, & quia de jure naturæ est, ut, qui causa est impedimenti, circa illud, quod ipse promittit, tollere ipsum debeat, quo ablatò, jam non erit difformis juri prohibenti.

6. Affero Tertiò, dispensationem prædictam esse procurandam expensis Antonii, & nullo modo Mariæ: patet, quia solum ipse, & quidem injustè, fuit causa, ob quam necessariò illa dispensatio procuranda esset. Ita Doctores citati.

7. Sed ecce celebris difficultas. Si magnis expensis hæc dispensatio sit impetranda, adhucnè obligabitur ad illam procurandam Antonius nocens?

Respondeo. Non obligari, putat Fillucc. Sanchez, Coninck, quos citat, sequiturque Gaspar b Hurtadus. Ratio est, inquit, quia obligatio orta ex sponsalibus solum urget Sponsum, ad ponenda media ordinaria, & non valde difficilia, quibus impleri possit Matrimonium, non verò extraordinaria, & difficilia. Excipiunt, & meritò, nisi sponsa fuerit spe Matrimonii violata, unde damnum pateretur, vel infamiam, si non sequeretur Matrimonium; nam tunc, sine dubio, nullis sumptibus parcere debet, pro dispensatione impetranda, Sponsus.

8. Obligari Antonium semper, etiam magnis sumptibus, contendit cum Petro Ledesma, & Ochagavia Castropalaus, d non quidem ex vi sponsalium, ex quibus rectè dixerunt prædicti Doctores, non obligari Sponsum, nisi ad media ordinaria (nam propterea Sponsus ex sola legè sponsalium teneretur dumtaxat procurare dispensationem mediocribus sumptibus, exemplo ducto ab eo, qui post Votum Castitatis Matrimonium contrahit; non enim obligatur ante consummationem Matrimonii ingredi Religionem, in qua possit servare castitatem; quia hoc est remedium extraordinarium, & nimis durum sufficiunt alia de quibus alibi) non inquam, ex vi sponsalium, sed ex vi, seu ratione damni-

ficationis, cujus, contra Sponsæ Jus, causa fuit per suum delictum Antonius.

9. Hanc decisionem Castropalai. Ego reverissimam judico; ita ut contrariam ne probabilem quidem vocare velim, quia non video cur, qui causa est damni contra justitiam, non sit obligatus illud quantum potest, refarcire. Inquiro enim a res si me injustè impedires à consequutione Beneficii, ad quod ego jus habeo per electionem mihi legitime factam, nonne deberes, quacunque impensa, illud impedimentum tollere, si posses?

10. Illud tamen hujus decisionis rigorem aliquantulum mitigabit, quod notat Gaspar e Hurtad. his verbis: *Is, qui fuit causa impedi-* c G. Hurt.
menti, tenetur ad procurandam dispensationem, loc. cit.
quando dans causam impedimenti advertibat,
impedimentum contrahi, quia tunc liberè dedit
causam damno exorto ex impedimento: damnifi-
cationi autem libera, & humane satisfaciendum
est; At quando tunc non advertibat impedimen-
tum contrahi, non tenetur; quia tunc liberè non
damnificavit, damnificationi autem, quando non
liberè fit, non est necessariò satisfaciendum. Hæc ille: unde cum sæpissimè non advertatur, frequentissima erit excusatio.

11. Eundem rigorem mitigabit, etiam illud. Nam si fortè tot, tantæque deberent esse expensæ, ut si ea fierent, caderet notabiliter à suo statu Antonius, excusaretur ab illis. Rursus, si comparatione damni, quod patitur Maria, nimis exorbitans deberet esse damnum expensarum, quod deberet pati Antonius, posset differri ad melius tempus procuratio dispensationis, vel conveniri cum Maria, ut remittat, quæ certè non debet esse difficilis, quia Justitia non adversatur Caritati, & rectæ rationi; hæc autem dicunt, non debere dominum velle rem suam cum tanto rigore, sibi restitui, ut damnum aliud intolerabile debitori inferatur. Id, f Lib. 8.
quod ego in simili notavi Decal. 10.
libro 8. in De- 4. c. 1. 11.
cal. f. num. 4.

a Aversa
l.c.

b G. Hurt.
di. 2. de
matr. diff.
12.

c Castrop.
l.c. n. 4.

d Castrop.
l.c. n. 4.

§. VIII.

OCTAVA CAUSA.

Superueniens mutatio notabilis in Sponsis.

1. **EX** Doctrina illa universali, quod promissio intelligitur semper fieri, rebus in eodem statu permanentibus; fit, ut, si contractus Sponsalibus mutatio notabilis superueniat in altero ex Sponsis, ipsa, etiam jurata, non obligent. Ea autem consuevit accidere in bonis, vel corporis, vel animæ, vel fortunarum, consuevit, inquam, nam cæterum hæc Regula generalis datur à Doctoribus apud Conin. a Ut quoties, in iis jam sponsalibus, superaccidat alia quacunque causa, quæ eorum executionem reddat notabiliter difficultiorem, quæque, si initio fuisset, condatum hominem similis conditionis prudenter ab illis avertisset, toties cessat obligatio respectu illius, cui difficilius redditum est Matrimonium. Atque hanc regulam admitti debere in sponsalibus, rectè notat Averfa, b quamvis non admittatur in cæteris contractibus, præsertim onerosis; Nam Matrimonium, & consequenter eius promissio, requirit maiorem libertatem, cum sit contractus ex se perpetuus, & indissolubilis.

2. Porò hanc regulam aliquantulum illustramus, ea tria bonorum genera sigillatim percurrentes.

Quoad bona Corporis.

3. Si quis ex Sponsis incidat in morbum incurabilem, vel contagiosum, puta, paralysem, lepram, morbum Gallicum, si amittat oculos, aures, nares, si fiat claudus, mancus, &c. Iuste alter recedere à sponsalibus potest. Hæc enim, sicuti retardarent à sponsalibus contrahendis, sic excusant à contractis, quamvis juratis; quia nimis grave esset, hæc perpetuo velle in sociopari; poterit ergo is recedere ab hoc contractu sponsalium ex se dissolubili, quod certè non posset, si Matrimonium jam contractum fuisset de præsentibus, quod ex se indissolubile est.

4. Tria hic selige, non valde communia. Primum. Morbi Gallici vehemens suscipio causam dat dictæ dissolutionis ipsi Sponso

sano, Ex Pontio. c. Adderem ego, idem esse de c Ex Põsio suspitione cujusunque infirmitatis gravis lib. 12. c. incurabilis, par enim est ratio. 17. nu. 4.

5. Secundum. Oris gravioleptia, cui ars Medici subvenire nequit, adnumera inter has infirmitates valentes modo dicto dissolvere sponsalia, ex parte alterius benevolentis, ita Sanch. d approbatque ibidem Pontius, & me d Sanc. l. 1. ritò, quia illam in tam arcta conjunctione d. 57. n. 2. tolerare, nimis esset onerosum.

6. Tertium. Quid, si Sponsa tempore sponsalium pulcherrima, deindè notabiliter deformis evadat?

Respondeo, etiam propter hanc mutationem posse sponsam resilire, docet Castrop. e & Gasp. f Hurt. Ratio est, quia in materia Matrimonii admodum æstimatur apud homines pulchritudo: verum nota illud (notabiliter deformis.)

Quoad bona Animi.

7. Si quis ex Sponsis gravi infamia maculetur; si Sponsus scortator, aleator, ebriosus evadat; si asper moribus, vel admodum sævus, potest alter recedere, etiam post jurata Sponsalia. Rursus, si graves inimicitie ortæ fuerint inter Sponsorum parentes, dissolvi possunt sponsalia ex parte utriusque. Quod, si inter Sponsos ipsos gravis inimicitia fuerit exorta, possunt quidem utriusque recedere, sed, qui fuit causa inimicitie obligatur prius omnia moralia, atque ordinaria remedia adhibere, ad pacem inducendam. Ratio prædictorum eadem est, ac præcedens. Adde, & timorem rationabilem, ne malum exitum Nuptiæ sortiantur. Hinc sequitur, ut si Titius v. g. desponsaverit Bertam, nescientibus utriusque parentibus, immò, & scientibus, unde tamen factum sit, ut ex utraque parte parentes obstinatè contradicant, timeaturque gravis discordia inter illos, vel inter Sponsos eosdem; sequitur, inquam, ut alter, etiam altero invito, se ad aliud Matrimonium convertere licite possit. Ratio est, quia ex tanta oppositione facile est, orti inimicitias, incommoda gravia; & inter ipsos Sponsos non leves rixas, & discordias. Ne tamen excidat à te monitio, quam facit Sanchez g, ut scilicet cautè in hoc procedas; nam sæpe jaçantur minæ, opponuntur pericula, amplificatur discordiarum timores, quæ tamen experientia vi-

Ddd 3 tiavi-

c G. Hort. loc. cit.

a Coninck d. 23. de spons. dissol. du. 8.

b Aver. qu. 8. de spons. se. 14. v. Sex.

e Castrop. l. 1. de spof. pu. 27. f G. Hurt. d. 2. de matr. diff. 13.

g Sanc. l. 1. d. 14. n. 3.

F. Lib. 8. Decal. 7. c. 1. §. 4. num. 4.

ria vidit, vana esse, & statim, inito Matrimonio, deferbuiffe.

Quoad bona Fortunarum.

8. Si dotem promissam negas, vel negat ille, qui promisit, te ab altero deserere posse, luce clarius est, est enim dotis promissio conditio, sub qua fiunt sponsalia; ergo, ea deficiente, etiam sine culpa promittentis, cessat promissio, quamvis jurata.

9. Quid, si nulla promissa fuerit dos à Sponsa divite, quæ deinde post sponsalia in paupertatem notabilem incurrat?

Respondet Sanch. Quidquid dicant plures apud Sanch. a certum mihi est cum eodem Sanc. & cum Castropalao b. & Aversa c. alios citantibus, posse Sponsum licite recedere. Ratio est, quia, tametsi non fuerit explicite promissa dos, implicite tamen fuit. Omnes enim supponunt, fœminam transire in domum viri cum omnibus suis bonis. Adde, hanc esse mutationem admodum notabilem, quæ quemcunque vel cordatissimum hominem, à contrahendis sponsalibus, atque adeo à Matrimonio, prudenter, averteret.

10. Tria communi huic doctrinæ addi volo. Primum; si timeatur rationabiliter, alterum ex Sponsis fore exheredandum, alter resisteret licite, ut notat Pont. d. quia secus, se is immitteret in periculum sustinendæ paupertatis, atque id ego merito, propter paritatem rationis, extendo ad similem rationabilem metum de futura paupertate forte alteri ex aliis quibuscunque causis provenienda.

11. Secundum. Si rationabiliter timeatur, vel superveniat jam paupertas utriusque, utriusque licite recederet à sponsalibus, quia tanto difficilius sustineri poterunt onera Matrimonii; unde hic dari non potest compensatio paupertatis unius cum paupertate alterius. Ita Bonacina, sed Rebellius, & Pontius, neutri licere putant: Aversa e. autem prædictos citans, dicit, V. Quæringuit, aitque si propter paupertatem nolit quis subire onus Matrimonii, licite recedere, sed si velit contrahere Matrimonium cum æquæ paupere, illicitè recedere à priore. Profectò commoda restrictio, sed illam non possum admittere, ut necessariam, quia superveniens paupertas videtur dare jus recedendi absolute, &c.

12. Tertium. Quid si alter ex Sponsis ex

inopinato valde locuples fiat, poteritne justè ab altero recedere, & Matrimonio meliori se addicere?

13. Respondet Sanchez, quem sequitur Castropal. f. citans Coninck, & Guttieres, f. Castropal. quibus adde Aversam, g. non posse; Probat c. nu. 1. Primò, à posteriori, quia sic, quoties dote g. Aversa notabiliter majore Matrimonium inveniret, alter ex Sponsis, alterum deserere posset, tunc enim jam locuples censetur esse factus. Secundò, à priori, quia, si Sponsa tua deterior non est facta, iniquum est tuo jure illam privare, solum ob bonæ fortunæ mutationem in te factam.

14. Prædictam sententiam sic impugnat Gaspar h. Hurtadus. Hanc Sanchez, & Coninck h. G. Hurtadus sententiam difficilem existimamus, quia dicta d. 2. de mutatio est ita notabilis, ut ex se efficiat impletionem notabiliter gravem, Sponsi factio dicitur, & 14. nu. 1. à principio existens, etiam prudentem à sponsalibus traheret. Hæc Hurtadus, cujus argumento Castropalao, i. qui prædictam Sanchez i. Castropal. sententiam amplectitur, respondere conatur, lo. cit. dicens: effici quidem impletionem sponsalium notabiliter graviolem, duriolemque, sed non per se, at solum per accidens, eo, quod Sponsus impeditur ab aliis ditionibus sponsalibus, quæ posset invenire, id, quod (ait) nihil probat, propter argumentum modo à posteriore factum, quia scilicet, sic, quilibet Sponsus posset semper Sponsam deserere, quoties notabiliter ditius Matrimonium ei offerretur.

15. Circa has sententias interponat judicium me sapientior; quod si Leandrum h. se. k. Leand. qui te juvat, invenies apud ipsum, utramque de sententiam esse probabilem. mar. d. 9. 47.

§. IX.

Prædictæ causæ existentes ante sponsalia, sed postea cognitæ.

1. **R**egula Universalis. Hæc pari modo sponsalia, etiam jurata, infirmant, ac si de nova advenirent. Ita Sanch. Pont. Bonac. & alii innumerè apud Aversam. l. Ratio est, l. Aversa, quia pro eo, qui antea illas ignoraverat, videtur dicitur causa tunc supervenire, quando sciuntur. Dicitur 15.

2. Id autem intellige. Primò, de prædictis causis, quæ sint qualitates, si enim fuissent de substanti-

in Sanch. disp. 59. n. 3. b. Castrop. d. 1. de spons. pu. 28. n. 3. c. Aversa. qu. 8. de spons. sec. 14. V. Quæring. 20.

d. Pont. loc. cit. c. 17. n. 8.

c. Aversa. loc. cit. V. Quæring. 20 circa finem.

§. X.

An laborans aliquo occulto defectu possit, eo tacito. ad Matrimonium procedere?

Et item, An tunc possit ad Sponsalium impletionem alterum compellere? Remissivè.

Hæc denique ad complementum hujus Tractationis de sponsalibus est

sent inquirenda, sed, quia de priore à me factis tractatum est lib. 7. a in Decal. ideo, a Lib. 7. in vel illa lege, quæ ibi breviter perstrixi, vel Decal. 1. §. 2. ma. 6. pluribus agitata pete eadem à Sanchez, §. 6. b aliisque, à quibus etiam distinctè habebis de posteriore.

* *

Finis Tractatus Tertii.

TRACTATUS QVARTVS DE CONSENSV PER VERBA DE PRÆSENTI:

ID EST

DE MATRIMONIO, UT EST CONTRACTUS.

CAPUT I.

De Natura Matrimonii.

§. I.

Quid proprie veniat nomine Matrimonii?

IN toto negotio Matrimonii, quatuor intercedunt, quæ ad rem nostram in præsentia faciunt. Primò, Contractus inter personas habiles, quo scilicet hæc consentiunt, atque ad eò se obligant ad mutuam corporum traditionem, in ordine ad sobolem generandam. Secundò, Ratio Sacramenti, quæ ex Divina institutione adest in prædicto consensu, hunc enim Christus Dominus elevavit ita, ut significaret, & conferret gratiam Fidelibus: quæ quidem ratio Sacramenti, brevi tempore durans, eo scilicet, quo ejusmodi consensus exhibetur, causa dictæ gratiæ eo modo est, quo pluribus explicant Theologi; nam Matrimonium non esse

Sacramentum in facto esse, judicio cum Castropal. a & cum aliis, probabilius. Tertio, Interventit vinculum perpetuum, quod remanet post ejusmodi consensum, & Sacramentum. Quarto denique, Interveniunt, seu consequuntur aliæ obligationes ex dicto consensu, scilicet servandi fidem conjugii, cohabitandi cum eodem, filios educandi, &c. hæc quidem duo postrema scilicet, vinculum, seu indissolubilitas, & dictæ obligationes, quæ subsequuntur, sunt effectus prædicti consensu, & prædicti Sacramenti.

2. Porro proprie loquendo, tum contractus ipse, seu mutuus consensus vocatur Matrimonium, tum vinculum prædictum. Hinc, quando Tridentinum b dicit, Matrimonium esse Sacramentum, intelligitur de dicto consensu, quando autem Eugenius IV. in c Decreto fidei dicit, consensum esse causam efficientem Matrimonii, & pari modo, quando Doctores dicunt, Matrimonium esse ex se indissolubile, esse perpetuum, esse effectum mutui consensu, intelligitur de vinculo: non est